

การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในยุควิถีถัดไปของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

Development of Agro-Tourism Programs in the Next Era of Huai Muang Community, Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province

เขวিকা สุขเอี่ยม และ ดนชิดา วาทินพุดพิพร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Khewika Sukiam and Donchida Wathinputtiporrn
Kasetsart University

ประวัติย่อ

1. เขวিকা สุขเอี่ยม (First Author) อาจารย์ประจำภาควิชาธุรกิจท่องเที่ยวและการบิน คณะอุตสาหกรรม
บริการ e-mail: khewika.s@ku.th Expertise การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการ การตลาด การท่องเที่ยว

2. ดนชิดา วาทินพุดพิพร (Corresponding author) อาจารย์ประจำภาควิชาส่งเสริมและนิเทศ
ศาสตร์เกษตร คณะเกษตรกำแพงแสน e-mail: iamdonchida@gmail.com Expertise พัฒนากิจกรร
และผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในกิจกรรมท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ
(1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Revised: November 18, 2024; Revised: November 25, 2024; Accepted: December 27, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป ที่น่าสนใจและดึงดูดแก่ผู้มาเยือน หลังจากสถานการณ์โควิด 19 และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วยการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ SWOT ผู้นำชุมชน 25 คน และใช้แบบประเมินศักยภาพกับผู้นำชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งสิ้นจำนวน 74 คน จากนั้นผู้วิจัยและผู้นำชุมชนร่วมกันพัฒนาโครงการท่องเที่ยว โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนห้วยม่วงมีทรัพยากรทางการเกษตร ภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้สำคัญของชุมชน ได้แก่ การปลูกผักอินทรีย์ การเลี้ยงกุ้ง การทำนา และการแปรรูปอาหารจากทรัพยากรชุมชน เป็นต้น ผลการประเมินศักยภาพของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X=4.22$, $S.D.=0.68$) และเกิดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป โดยรูปแบบกิจกรรมเป็นรูปแบบ 2 วัน โดยมีกิจกรรมการดูแลสุขภาพด้วยอาหารและภูมิปัญญาท้องถิ่น การเน้นไปที่การขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต่อเนื่องหลังการบริการ มีการใช้ระบบคิวอาร์โค้ดในการให้ข้อมูลด้านการเกษตรแทนการใช้คน และเน้นการประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์แฟนเพจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ศักยภาพของชุมชน, โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ชุมชนห้วยม่วง

Abstract

The objectives of this research are to 1) evaluate the potential of the Huai Muang community capital in the Kamphaeng Saen district of Nakhon Pathom Province, and 2) establish attractive and engaging next-normal agro-tourism activities in the wake of the COVID-19 pandemic, thereby boosting the income of the Thai grassroots economy. This research was a mixed-method study that included group discussions and SWOT analyses with 25 community leaders, as well as the use of a potential assessment form with 74 community leaders and tourists. Subsequently, researchers and community leaders collaborate to establish tourism initiatives. The data was examined for content and descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and a five-point rating scale. The findings indicated that the Huai Muang community possesses agricultural resources. Organic vegetable cultivation, shellfish farming, rice cultivation, and food processing from community resources are among the community's significant learning resources and wisdom. The next agro-tourism program was established as a result of a moderate evaluation of the community's overall potential ($X = 4.22$, $S.D. = 0.68$). A two-day program is the format of the activity. Food and local wisdom are components of health care activities. The emphasis remains on the promotion of local products following the service. In lieu of employing human resources to distribute agricultural information, a QR code system is being implemented, with an emphasis on public relations and an expansion of online distribution channels on the fan page.

Keywords: Community Potential, Agri-Tourism Program, Huai Muang Community

บทนำ

นับตั้งแต่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี พ.ศ. 2563 - 2564 ได้สร้างผลกระทบอย่างน้อย 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดภาวะถดถอยทางการค้าการลงทุน 2) ด้านสังคม เกิดการว่างงาน ทำให้แรงงานจำนวนมากเดินทางกลับภูมิลำเนา ตลอดจนการเว้นระยะห่างทางสังคมและ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม นับเป็นผลกระทบในด้านบวกเพียงด้านเดียว ซึ่งมีการฟื้นฟูหลังจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ลดน้อยลง อย่างไรก็ตามผลกระทบจากการระบาดดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจของประเทศได้รับผลกระทบหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการท่องเที่ยว โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศกล่าวว่าในปี พ.ศ. 2563 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทยจะลดลงร้อยละ 6.7 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

มีการคาดการณ์จากองค์การการท่องเที่ยวโลกหรือ World Tourism Organization (WTO) (2020) ว่าในอนาคตการท่องเที่ยวชุมชนจะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจากความสำคัญดังกล่าวจึงเป็นโอกาสที่ชุมชนของไทยจะได้ร่วมกันพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว หลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อไป ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนเป็นการท่องเที่ยวแบบกลุ่มเล็กซึ่งสอดคล้องกับชีวิตในวิถีถัดไปหรือในยุค “Next Normal” ซึ่งรูปแบบการใช้ชีวิตของคนทั่วโลกที่เปลี่ยนไปหลังสถานการณ์โควิด 19 ที่สำคัญเช่น การเปิดรับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ ๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ตอบโจทย์เรื่องความสะดวกสบาย การมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) จากงานวิจัยของ บริสุทธิ แสนคำ (2564, 149) ระบุว่า หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 71 มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในประเทศร้อยละ 84 และรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมไปมากที่สุด 10 อันดับได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร "การท่องเที่ยวเชิงเกษตร" ถือเป็นรูปแบบที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกเลี่ยงพื้นที่ชุมชนหนาแน่น ด้วยการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่สวนเกษตร สวนสมุนไพร เพื่อชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ประสบการณ์ใหม่ ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีหลากหลายกิจกรรม ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนุกสนาน (ปารณีย์ ศรีสวัสดิ์, 2553: 17) นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรยากาศวิถีชีวิตแบบชนบทที่ใช้ภูมิปัญญาทางการเกษตรที่มีมาอย่างช้านาน ประกอบกับความเหมาะสมทางด้าน สภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางศักยภาพของการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นอย่างสูง (วรการ สุตาแก้ว, 2555: 2)

อย่างไรก็ตามประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในเชิงเกษตรในชุมชนจึงเป็นโอกาสและทางรอดที่สำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศในยุควิถีถัดไป ชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมเป็นชุมชนหนึ่งที่ดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2560 จากการที่ชุมชนได้เข้าร่วมโครงการตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน (9101) และได้รับรางวัลชนะเลิศที่ 1 ของประเทศด้านการประมง และมีส่วนราชการเข้ามาสนับสนุนสร้างกระบวนการเรียนรู้ ศึกษาดูงานและร่วมกันพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ที่ผสมผสานเข้ากับกิจกรรมการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น วัดห้วยม่วง วิถีลาวยวน ลาวครึ่ง ลาวโซ่ง ไทยและจีน รวมไปถึงการท่องเที่ยวแบบโบราณ การทำนา ปลูกผักอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ สวนกล้วย แปรูปผลผลิตจากวัตถุดิบของชุมชน เช่น ปลาแดดเดียว กุ้งแห้ง กะปิ ฯลฯ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนที่ต้องการสัมผัสวิถีชุมชน อย่างไรก็ตามในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชุมชนต้องประสบกับปัญหาด้านการท่องเที่ยวและไม่สามารถปรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ จึงได้ร่วมกับคณะผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพทุนของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป ของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน

จังหวัดนครปฐม

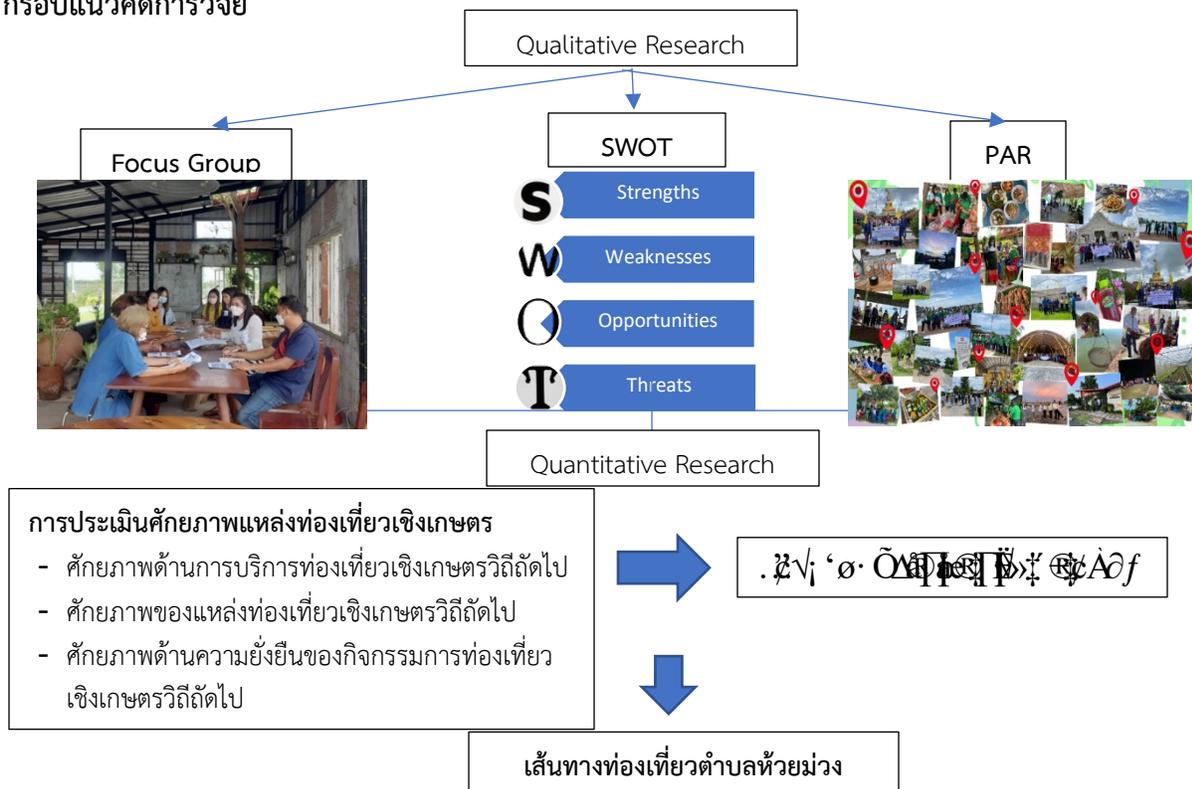
ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. ในเชิงวิชาการสามารถถอดบทเรียนและรูปแบบการดำเนินงานใช้กับพื้นที่ที่มีความใกล้เคียง หรือมีวิถีชีวิตแบบชนบทเชิงเกษตรได้
2. ในเชิงพาณิชย์สามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนที่เป็นรายได้เสริมถึงร้อยละ 20 จากรายได้ปัจจุบัน

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไปของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 6 ด้านได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านสุขลักษณะ 6) ด้านการใช้เทคโนโลยี
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ SWOT วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้นำชุมชนจำนวน 25 คน และใช้แบบประเมินศักยภาพกับผู้นำชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งสิ้นจำนวน 74 คนโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในช่วงเดือนกันยายน 2564
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ชุมชนห้วยม่วง ตำบลห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด (ที่มา: นักวิจัย)

ระเบียบวิธีวิจัย และการดำเนินงาน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการศึกษา 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) และการวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 25 คน เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และประธานวิสาหกิจชุมชน และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553) เป็นเอกสารอ้างอิงหลักและได้ใช้ดัชนีชี้วัดเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับวิถีใหม่และวิถีถัดไปในด้านสุขอนามัยและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการประเมินศักยภาพในวิถีถัดไป ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการประเมินศักยภาพในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจำนวน 74 คน เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนตำบลห้วยม่วง ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ ดังนี้

1. ผลการสำรวจทรัพยากรและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และการเกษตรกรรม ประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจดังนี้ วัดห้วยม่วง วัดท่าเสา ศาลพ่อปู่ห้วยม่วง ผ้าทอโบราณไทยวน ลานวัฒนธรรมชุมชน สวนเกษตรอินทรีย์บ้านคลองไทร แหล่งเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ ฟาร์มเพาะกุ้งขาว กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรลาวครั่ง กลุ่มสตรีชุมชนท่าเสา ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชนได้แก่ กุ้งเผา น้ำพริกกุ้งเสียบ กะปิ กุ้งแห้ง ปลาแดดเดียว ข้าวเกรียบกุ้ง ผ้าทอลาวครั่ง เสื้ออก หมวก มะม่วงหาวมะนาวโห่ ข้าว ลูกหม่อน ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ด้านที่จอดรถ ห้องน้ำ ด้านที่พัก พบว่าชุมชนไม่มีที่พักในชุมชนแต่อยู่ระหว่างการจัดทำโฮมสเตย์ ด้านการเข้าถึงพบว่าต้องเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถเช่าจึงจะสามารถเข้าถึงชุมชน ด้านกิจกรรมมีกิจกรรมเลี้ยงกุ้งและจับกุ้ง กิจกรรมปั่นตุ๊กตาเศียรกบาล กิจกรรมนั่ง 3 ล้อ

2. ผลการวิเคราะห์ SWOT การดำเนินการวิจัยในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) ผู้นำชุมชนตำบลห้วยม่วงจำนวน 25 คน เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ SWOT ในการทำความเข้าใจสถานการณ์ภายในและภายนอกชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน

ประเด็น	วิเคราะห์สถานการณ์ภายใน	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน
ด้านสิ่งแวดล้อม	มีการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่	ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
ด้านการบริหารจัดการ	ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมชุมชนเป็นอย่างดี	-ขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรม -จัดการท่องเที่ยวของชุมชน
ด้านเศรษฐกิจ	อาชีพเกษตรกรรมและการประมง การเลี้ยงกุ้งน้ำจืดแหล่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สามารถต่อยอดสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวได้	-ขาดการสานต่อจากคนรุ่นหลัง -ยังไม่สามารถใช้รายได้จากการท่องเที่ยวได้มากเท่าที่ควร
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	มีแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจำนวนมาก	ขาดกิจกรรมที่จะนำแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์
ด้านสุขอนามัย	ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากโครงการหนึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งตำบลเกิดการรณรงค์การฉีดวัคซีน	ขาดมาตรการในการรองรับสถานการณ์โรคระบาด ในช่วงแรกยังไม่ไวใจเรื่องวัคซีนจึงไม่ให้ความร่วมมือเข้ารับวัคซีน ภายหลังจึงมีการรณรงค์การฉีดวัคซีน
ด้านเทคโนโลยี	-ชาวบ้านบางส่วนมีความสามารถในการใช้โซเชียลมีเดีย -โครงสร้างพื้นฐานด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าถึง	ยังขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการท่องเที่ยวและการตลาด

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก

ประเด็น	วิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก	
	โอกาส	ภัยคุกคาม
ด้านสิ่งแวดล้อม	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นที่สนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้น	บางเดือนอาจมีน้ำท่วมในบางพื้นที่ของชุมชนทำให้การสัญจรไม่สะดวก
ด้านการบริหารจัดการ	ภาครัฐมีงบประมาณสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนมากขึ้น	นักท่องเที่ยวบางส่วนยังไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน

ประเด็น	วิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก	
	โอกาส	ภัยคุกคาม
ด้านเศรษฐกิจ	ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกทำให้การท่องเที่ยวในประเทศได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น	กำลังการใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศถดถอย นักท่องเที่ยวในประเทศใช้จ่ายน้อยลง
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	ความเครียดของนักท่องเที่ยวและภาวะการเติบโตของสังคมเมืองทำให้คนในสังคมไทยอดีต ความสัมพันธ์ทางสังคมและวิถีชีวิตแบบชนบทมากขึ้น	วัฒนธรรมทันสมัยเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป
ด้านสุขอนามัย	สถานการณ์โควิด 19 ทำให้คนนิยมท่องเที่ยวกลุ่มเล็กมากขึ้น และไม่นิยมไปในพื้นที่แออัด	ความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวต่อความสะอาดของชุมชน
ด้านเทคโนโลยี	เทคโนโลยีเอื้อให้การประชาสัมพันธ์ทำได้อย่างรวดเร็ว นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย	การเปลี่ยนแปลงรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้ชุมชนตามไม่ทัน

2. ผลการประเมินศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้นำชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งสิ้นจำนวน 74 คน ผลการศึกษาแบ่งศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกเป็น 4 ด้านหลักดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านศักยภาพทุนของชุมชนห้วยม่วง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปรผล
1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป	4.13	0.59	มาก
2 ศักยภาพด้านการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป	4.20	0.69	มาก
3 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป	4.23	0.65	มากที่สุด
4 ศักยภาพด้านความยั่งยืนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป	4.33	0.73	มากที่สุด
รวม	4.22	0.68	มากที่สุด

ภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไปของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกตามรายได้พบว่าศักยภาพด้านความยั่งยืนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากมีกิจกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนทั้งด้านการเกษตรและวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไปมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมากส่วนหนึ่งเป็นเพราะชุมชนบางหมู่บ้านไม่ได้ทำกิจกรรมเลี้ยงกุ้งที่เป็นกิจกรรมหลักของโปรแกรมท่องเที่ยว จึงไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป

3. ผลการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีใต้ไปของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จากการระดมสมองของผู้นำชุมชนตำบลห้วยม่วงเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีใต้ไป ประกอบด้วย กิจกรรมการเดินทาง 2 วัน 1 คืน ดังนี้

โปรแกรมวันที่ 1

09.00 – 9.30 น.	ลงทะเบียนและทดสอบโควิด 19 ณ จุดนัดพบร้านก๋วยเตี๋ยว
9.30- 10.30 น.	จิบกาแฟ ฟังเรื่องเล่าความเป็นมาของชุมชนและการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว โดย กำนันตำบลห้วยม่วง
10.30 – 11.30 น.	ชมสวนผักอินทรีย์ เรียนรู้วิธีการปลูกผักปลอดสารพิษความมั่นคงทางอาหารตามแนวทางเกษตรวิถีใต้ไป
11.30 – 12.30 น.	นั่งรถซาเล้งนำเที่ยวของชุมชน ไปเที่ยวบ้านผู้ใหญ่ไผ่ รับประทานอาหารพื้นเมืองของชุมชน
12.30 – 13.00 น.	ไหว้พระที่วัดห้วยม่วง วัดคู่บ้านของชุมชนฟังประวัติศาสตร์ชุมชน
13.00 – 13.30 น.	สักการะหลวงพ่อมงคลนิมิต อายุเก่าแก่กว่า 400 ปี ที่ วัดหนองพวงนภกษมาปัตยกรรมแบบพม่า เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวพม่าในประเทศไทย
13.30 - 14.30 น.	สักการะหลวงพ่อดำ พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ทรงเครื่อง ณ วัดรางหมัน กราบขอพระเกจิชื่อดัง หลวงปู่แห้ว ปวโร ที่ชาวบ้านนับถือและยังรู้จักกันในหมู่นักสะสมวัตถุมงคล
14.30 -15.30 น.	สักการะรูปปั้นหลวงพ่อหลิว นั่งอยู่บนหลังพญาเต่าเรือนองค์ใหญ่ ณ วัดไร่แตงทอง
15.30 – 17.00 น.	เดินทางเข้าที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย
17.00 – 21.30 น.	รับประทานอาหารเย็นพร้อมดื่ม ด่ำกับกิจกรรมตกกุ้ง คาราโอเกะกระชับมิตรและภาพบรรยากาศพระอาทิตย์ตกดิน ณ ร้านสวนกล้วยลู่แหง x ปีนสเปซ
21.30 น.	เดินทางเข้าที่พักและพักผ่อนตามอัธยาศัย

โปรแกรมวันที่ 2

07.30 – 08.30 น.	ตรวจวัดไข้ รับประทานอาหารเช้า (ข้าวต้มกุ้ง) ที่บ้านไร่ยายแอ็ง
08.30 – 10.30 น.	ทำกิจกรรมปั่นตุ๊กตาเสียบาลพร้อมเป็นของที่ระลึกกลับบ้าน ณ ลานวัฒนธรรมของชุมชนห้วยม่วง
10.30 - 11.00 น.	พักรับประทานของว่าง
11.00 – 11.30 น.	ชมผ้าทอโบราณ (ผ้าถุงเก่าแก่) ของชุมชน พร้อมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน
11.30 – 12.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ ลานวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ภาพที่ 2 เส้นทางกิจกรรมวันที่ 1 และ 2 (ที่มา: นักวิจัย)

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพทุนของชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม การมีทุนวัฒนธรรมด้านความหลากหลายของชาติพันธุ์ ทำให้มีเอกลักษณ์ในด้านความหลากหลายและความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนการหนุนเสริมของหน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน โดยศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป มีความสอดคล้องกับงานของ Risdawati et al. (2020) การจัดการการท่องเที่ยววิถีถัดไปจำเป็นต้องอาศัยมีโครงการความร่วมมือระหว่างชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการบริหารจัดการต้องคำนึงถึงเรื่องการวางแผน การจัดการหรือการจัดการหน่วยงานให้มีความเหมาะสม การมีผู้นำที่สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนได้ดี และมีการควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้วางแผนการทำงานไว้ ศักยภาพด้านการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป สอดคล้องกับงานศึกษาของ กรชวัลย์ คณิษฐ์ (2564) มองว่า ศักยภาพด้านการบริการผู้ให้บริการต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการที่จะส่งมอบให้กับลูกค้ามีลักษณะและรูปแบบของการบริการที่มีความชัดเจน และสามารถสื่อสารให้ลูกค้าเข้าใจถึงความใส่ใจในการจัดการด้านความปลอดภัยและการเรียนรู้ด้านสุขภาพมากยิ่งขึ้น

ขณะที่ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป มองว่าการท่องเที่ยวในยุคนี้เน้นการท่องเที่ยวแบบใกล้บ้าน หรือพักระยะสั้นในช่วงวันหยุด หรือที่เรียกว่า “Staycation” ในยุควิถีใหม่จำเป็นต้องออกแบบที่พักที่มีเอกลักษณ์ มีโปรแกรมที่ดึงดูดใจ กิจกรรมของชุมชนต้องมีความหลากหลาย สามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยจัดให้มีที่จอดรถ บริการรถรับส่ง และป้ายบอกทางที่เพียงพอ ที่พักควรมีมาตรฐานสากล ภูมิทัศน์ที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน สะอาด มีเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ขณะที่ภาพโฆษณาจะต้องตรงกับความเป็นจริง มีบริการที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ในด้านการสื่อสารควรมีการสื่อสารช่องทางที่หลากหลาย รับฟังความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในสังคมออนไลน์ เช่นเดียวกับ Khumsai (2022) มองว่า ชุมชนท่องเที่ยวควรสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการให้มีความหลากหลาย แปลกใหม่ โดดเด่นผสมผสานความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชน มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นอย่างชัดเจนเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคความปกติรูปแบบใหม่หรือชีวิตวิถีใหม่ (New normal) และศักยภาพด้านความยั่งยืนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป การจะเกิดความยั่งยืนได้นั้นต้องมีพร้อมกันทั้ง 3 มิติ คือความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจเกิดรายได้ หรือช่วยให้เศรษฐกิจบริเวณนั้นขยายตัวอย่างเดิม ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ยังคงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามรูปแบบเดิมในด้านวัฒนธรรมประเพณี แต่มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ความสุขที่ได้อยู่ร่วมกันในสังคมหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสำคัญ ส่งเสริมสมรรถนะ เพิ่มทักษะความสามารถในการบริการ การพัฒนากระบวนการและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยจะต้องให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืน ดังที่ Ateljevic (2020) มองว่าวิถีถัดไปจะเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่เน้นความยั่งยืนมากยิ่งขึ้นในการบริหารจัดการในรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน การสนับสนุนให้เกิดการเกษตรเชิงปฏิรูป (regenerative agriculture) และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่จะเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการท่องเที่ยวทั่วโลก

การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไป จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชนทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีถัดไปไม่เพียงแต่นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ยังมีกิจกรรมความเป็นเกษตรกรเลี้ยงกุ้งให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุก ชุมชนเริ่มรู้จักการใช้สื่อโซเชียลในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ชุมชน รวมถึงการทำอินโฟกราฟฟิกสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ สร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์วิถีการเลี้ยงกุ้ง และวิถีการทำงานที่ใช้สามล้อซาเล้งเป็นพาหนะประจำการเดินทาง สอดคล้องกับงาน Khumsai (2022) ที่มองว่าชุมชนท่องเที่ยวควรปรับเปลี่ยนหรือนำเสนอกลยุทธ์ เทคนิคการเล่าเรื่อง เทคนิคการนำชมและสื่อความหมายใหม่ ๆ เพื่อให้ประสบการณ์แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยวผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า นอกจากนี้ ชุมชนท่องเที่ยวควรเน้นการตลาดเชิงรุกแบบบูรณาการนำเสนอเรื่องราวจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างความแตกต่างด้วยการพัฒนาระบบการให้ข้อมูลสารสนเทศผ่านช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายวิธีการในการที่เกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมลงมือทำและดำเนินการ และเกิดการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ทุกภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่านักวิจัย ชุมชน และมหาวิทยาลัยเกิดความผูกพัน และสร้างสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสามารถรับใช้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ รวมถึงวิธีการและหลักการในการศึกษาศักยภาพเบื้องต้นสามารถจัดตั้งเป็นทีมงานในการพัฒนาชุมชนตามกระบวนการดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะเชิงพาณิชย์ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทางโซเชียลเพิ่มการรับรู้ของกลุ่มคนได้มากขึ้น และมีต้นทุนการนำเสนอที่ไม่สูง อีกทั้งผลตอบแทนที่เป็นมูลค่าจากรายได้ที่มีคนมาท่องเที่ยวในชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 25 เมื่อเทียบกับต้นทุนที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ เกิดการกระจายรายได้ทำให้ชุมชนที่เข้าร่วมมีความสามัคคีและร่วมดำเนินการในการให้ข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2553). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรซวัลย์ คณิพันธ์. (2564). การปรับตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยภายใต้วิถีปกติใหม่ (New Normal). *วารสารวิชาการนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(ฉบับเพิ่มเติม), 112-124.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2549). *องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงแรมท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *โควิด-19 กับผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ขวัญชนก พุทธิจันทร์. (2563). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *The Next Normal ส่องเทรนด์ "ความปกติถัดไป" หลังโควิด 19*. เข้าถึงเมื่อ 17 มกราคม 2564, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256306GlobalTrend.aspx>
- เทพกร ณ สงขลา. (2556). *รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บริสุทธิ์ แสนคำ. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบสเตเคชั่นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มมิลเลนเนียลส์ ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สู่ Next Normal ในกรุงเทพมหานคร*. *วารสารการบริการและท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 16(2), 149-164.
- ปารณีย์ ศรีสวัสดิ์. (2553). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสยาม.
- วรการ สุดาแก้ว. (2555). *ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2561). *รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม*. *วารสารร่วมพฤษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 36(3), 11-44.
- Ateljevic, I. (2020). Transforming the (tourism) world for good and (re)generating the potential 'new normal'. *Tourism Geographies*, 22(3), 467-475. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1759134>
- Khumsai, N. (2022). Adaptation of community-based tourism with innovation. *Romphruek Journal*, 40(3), 9-27. (in Thai)
- Risdawati, A. A. P., Karinawati, D. I., & Pertiwi, C. (2020, December 21). *Tourism village: Challenges and opportunities in new normal* [Paper presentation]. The 6th International Conference on Social and Political Sciences (ICOSAPS 2020).